

# אורחות חיים

## סימן ג

### והוא ספר צוואת התנא רבי אליעזר הגדול

עם פירושו הנפלא של מרן הגאון הקדוש

אדמו"ר רבנו גרשון חנוך העניך זי"ע בעל "סדרי טהרות"

נסדר מחדש בפתיחת ראשי התיבות ומילוי והרחבת המקורות לתועלת המעיינים, לסדר הלימוד בחודש אלול כמקובל אצל אנשי שלומנו הי"ו

ג. אל תאמין בעצמך עד יום מותך (א), הלכתא כרבנן הלכתא (ב). אבל (ג) אל תאמין בעצמך בשלוות גופך בעולם הזה (ד), כמה שכבו על מיטתם ולא קמו (ה). כמה שכבו על מיטתם שמחים וטובי לב, וקמו בחוליים רעים. כמה שכבו על מיטתם בריאים, והקיצו במכאובים רעים:

---

[א] אל תאמין בעצמך עד יום מותך.

(אבות פרק ב' משנה ד) [פירש הרע"ב: שהרי יוחנן כהן גדול שימש בכהונה גדולה שמונים שנה, ולבסוף נעשה צדוקי (ברכות כט.). אבל בפירוש 'יכין' כתב: אל תבטח בעוצם חזקת הצלחתך, דאשרי אדם מפחד תמיד, שלמה נפל מכיסאו בסוף ימיו (גיטין סח:), ע"כ. וזה הפירוש מתאים ביותר עם המשך הדברים כאן].

[ב] הלכתא כרבנן הלכתא.

מרמז בזה על מעשה בחסיד אחד המובא בירושלמי (שבת פרק א' הלכה ג') שהיה שונה 'אל תאמין בעצמך עד יום זקנתך, כגון אני' [שכבר זקנתי ומובטחני שלא אחטא. פני משה]. אתת חד רוחא ונסיתיה [ובאה שידה אחת בדמות נקבה בן אדם לנסותו], תהי ביה [מכיוון שלא עמד בניסיון התחיל אחר כך לתהות ולהתחרט, והיה מצטער מאוד], אמרה ליה לא תצוק, רוחא אנא [לא תצעוק ולא תצטער, רוח אני ולנסותך באתי ולא נכשלת באשה. פני משה, קרבן העדה], אזול ואשתעי לחברך, ע"כ. היינו, שאמרה לו שיהא שונה כמו שחבריו רבנן שונים 'אל תאמן בעצמך עד יום מותך'. והיינו דקאמר ליה רבי אליעזר

לבריה 'אל תאמין בעצמך עד יום מותך', דלא כאותו חסיד שהיה שונה 'עד יום זקנתך', דהלכתא כרבנן הלכתא, ששונים 'עד יום מותך'.

ואף על גב דאמרינן (ביומא לה:): כיוון שיצאו רוב שנותיו של אדם ולא חטא שוב אינו חוטא שנאמר (שמואל א ב, ט) 'רגלי חסידיו ישמור' – מכל מקום אין האדם רשאי לסמוך עצמו על זה. וכהאי דאיתא בירושלמי (פאה פרק א, סוף הלכה ה) 'רבי ירמיה אמר רבי שמואל בר רב יצחק, שומר אדם את עצמו מן העבירה פעם ראשונה ושנייה ושלישית, מכאן ואילך הקב"ה משמרו, מה טעם 'הן כל אלה יפעל א-ל פעמיים ושלוש עם גבר' (איוב לג). אמר רבי זירא ובלחוד דלא יתיב לה [בלבד שלא ישוב מצדקתו אלא ישמור עצמו להחזיק בהן תמיד], מה טעם 'והחוט המשולש לא במהרה יינתק', לא 'לעולם' יינתק אין כתיב כאן, אלא 'לא במהרה יינתק', אין [אם] מטרחת עלוי, מפסק הוא. [היינו שאינו ניתק במהרה, אבל אם מטריחין עליו הרבה, נפסק וניתק הוא. וכן אם ח"ו יחזור מצדקתו, אז יהא נפסק החוט ותינתק שמירתו. פני משה]:

[ג] אבל אל תאמן בעצמך [וכו']

לשון 'אבל' הוא 'באמת'.

[ד] אל תאמן בעצמך בשלוות גופך.

ואף על גב דאיתא [במדרש שמואל פרק י"ח] ('וארוחתו ארוחת תמיד.. כל ימי חייו' (מלכים ב כה, כט) ימי חייו של מי, אמר רבי שמואל בר נחמני, נראין הדברים ימי חייו של יהויכין, ש[בשעה שהקב"ה נותן שלוה לצדיקים אינו נוטלה מהם, עד שהוא מכניסה עמהם לגן עדן. מכל מקום צריך האדם לחוש בעצמו, שמא שלוותו אינה 'שלוות צדיקים' אלא שלוה שסופה תקלה, וכדאיתא ביומא (דף פו: כצ"ל ולא כבנדפס עד כה) 'שלוות רשעים סופה תקלה'. רש"י: מתוך שלוותו, הם יושבין ומהרהרין בעבירות, ע"כ].

[ה] כמה שכבו על מיטתם ולא קמו.

מזה מקור נאמן למה שכתוב ב'ספר חסידים' (סימן תר"ג) 'כשהולך לישן יחשוב נתיבות העולם, כמה עשירים היו [בעולם שנודע שמם ונשכח כל גאוותם, שהיו מתגאים ומתנשאים בשביל עושרם וכבר נשכחו, וכמה גיבורים היו שנודעו בכוחם ואחרי מותם עברו מעט ימים ונשכחו. וכמה רעים היו שעשו כל תאוות נפשם וכל מה שהיו חפצים, ואחרי מותם נשכחו. וכמה חכמים היו שהיו נודעים למרחקים בחכמתם ואחר שנים נשכחו אחר מותם.. 'ע"ש].

וכן הוא (בספר 'סדר היום') 'סמוך למיטתו וכו' נוהגים לומר ויודוי שכיב מרע, ויפה הם עושים, כי אין האדם יודע את עתו, וכמה אנשים ראינו ששכבו על מיטתם [ולא קמו ממנה, ומה תהיה מן הנשמה ההולכת כך פתאום לפני אדוניה] וכו', עיי"ש. כי סדר צוואתו [ל התנא] הוא על סדר היום מן הערב עד הערב כדאמרן, ובזה הזהירו על שעה שהולך לישן: (ע"כ)